

TEMA 27. Moralnost ljudskih čina

«Ljudski čini, tj. čini slobodno izabrani na osnovu suda savjesti, moralno su ocjenivi. Oni su ili dobri ili zli»

4.12.2012.

Moralnost ljudskih čina

«Ljudski čini, tj. čini slobodno izabrani na osnovu suda savjesti, moralno su ocjenivi. Oni su ili dobri ili zli» (*Katekizam*, 1749). «Rad je moralno dobar kada se izbor slobode podudara s istinskim dobrom

čovjeka i tako izražava dragovoljno svrstavanje osobe prema krajnjem cilju, tj. samom Bogu»¹. «Moralnost ljudskih čina ovisi:

—o izabranom objektu;

—o namjeravanoj svrsi ili o nakani;

—o okolnostima čina.

Objekt, nakana i okolnosti »izvori« su ili konstitutivni elementi moralnosti ljudskih čina» (Katekizam1750).

Moralni objekt

Moralni objekt «je obližnji cilj promišljenog izbora koji određuje čin htijenja osobe koja djeluje»². Moralna vrijednost ljudskih čina (bilo da su dobri ili loši) ovisi prije svega o podudaranju objekta ili željenog čina, s dobrom osobe, prema sudu ispravnog razuma³. Jedino, ako je ljudski čin dobar za objekt, "usmjeren " je krajnjem cilju⁴.

Postoje čini koji su *u svojoj unutrašnjosti zli* jer su zli «uvijek i za same sebe, tj., za svoj objekt, neovisno o krajnjim namjerama počinitelja i okolnostima»⁵.

Pavao VI, osvrnuvši se na kontraceptivne primjene, naznačio je da nije nikada dopušteno «učiniti objektom pozitivnog čina volje, koji je u sebi nemoralan i time za ljudsku osobu nedostojan, premda se njime želi zaštititi ili promovirati individualno, obiteljsko ili društveno dobro» (PAVAO VI, Enc. *Humanae vitae*, 25-VII-1968, 14).

Proporcionalnost i dosljednost, pogrešne su teorije o škodljivosti i o oblikovanju moralnog objekta neke radnje, prema kojima ga treba odrediti na temelju "proporcije" između dobra i zla koje se preispituje, ili na temelju "posljedica" koje mogu nastati⁶.

Nakana

U ljudskom djelovanju «svrha je prvo čemu je upravljena nakana, i označuje cilj prema kojemu radnja teži. Nakana je pokret volje prema svrsi; ona je okrenuta prema cilju djelovanja» (*Katekizam*, 1752)⁷. Čin koji je po sebi "usmjerljiv" prema Bogu, «postiže svoje krajnje i presudno savršenstvo, kada ga volja uistinu usmjeri prema Bogu»⁸. Nakana subjekta koji djeluje «je bitna sastojnica za moralnu kvalifikaciju čina» (*Katekizam*, 1752).

Nakana «se ne ograničava na usmjerenje naših pojedinih čina, nego može i mnogostruke akcije usmjeriti prema jednom te istom cilju; može usmjeriti cijeli život prema konačnom cilju» (*Katekizam*, 1752)⁹. «Jedan te isti čin može biti nadahnut različitim nakanama» (*ibidem*).

«Dobra nakana (npr. pomoći bližnjemu) ne čini dobrim ni

ispravnim neko djelo koje je u sebi neuredno (kao što su laž ili ogovor. Svrha ne opravdava sredstva» (*Katekizam*, 1753)¹⁰.

«Naprotiv, prisutnost zle nakane (kao npr. častohleplje) čini zlim čin koji, u sebi, može biti dobar (kao milostinja; *Mt 6, 2-4*)» (*Katekizam*, 1753).

Na primjer, proporcionalist neće podržavati da "se može nekoga varati u dobru svrhu", nego će preispitati je li prijevara ono što se čini, ili nije. (da li je "stvarno izabrano" prijevara ili nije) uzimajući u obzir sve okolnosti i nakanu. Na kraju bi mogao kazati da nije prijevara ono što stvarno ono jest, i mogao bi opravdati taj čin (ili bilo koji drugi).

Okolnosti

Okolnosti «su drugotni elementi moralnog čina. One doprinose povećanju ili smanjenju moralne dobrote ili zloće (npr. Svota neke krađe). One mogu smanjiti ili

povećati počiniteljevu odgovornost (npr. Činiti nešto iz straha od smrti)» (*Katekizam*, 1754). Okolnosti «ne mogu učiniti dobrim ni ispravnim neki čin koji je u sebi zao» (*ibidem*). «Moralno dobar čin pretpostavlja, istodobno, dobrotu objekta, svrhe i okolnosti» (*Katekizam*, 1755)¹¹.

Izravni voljni čini

«Pojedini čin može biti izravno voljan, kad je posljedica zanemarivanja onoga što je trebalo znati ili činiti» (*Katekizam*, 1736)¹².

«Neki se čini mogu podnositi, a da ih onaj koji ih je prouzročio ne želi; npr. Iscrpljenost majke uz postelju bolesnog djeteta. Štetan učinak nije ubrojiv ako nije željen na kao svrha ni kao sredstvo čina, kao što može biti smrt podnesena pri pružanju pomoći osobi u opasnosti. Da štetan učinak bude ubrojiv, mora biti predvidljiv i da ga je onaj koji ga je

uzrokovao mogao izbjeći, npr. U slučaju ubojstva što ga prouzroči vozač u pijanom stanju» (*Katekizam*, 1737).

Kaže se također da je neki čin ostvaren s "neizravnom voljom" kada nije bio željen ni kao svrha ni kao sredstvo za drugu stvar, ali zna se da prati na potreban način ono što se želi ostvariti¹³. Ovo je važno za moralan život, jer se ponekad događa da postoje djela koja imaju dva učinka, dobro i zlo, i može biti dopušteno ostvariti ih da bi se dobio dobar učinak (željen izravno), iako se ne može izbjeći zlo (koje se, prema tome, želi jedino neizravno). Ponekad se radi o vrlo delikatnim situacijama, u kojima je pametno zatražiti savjet od kompetentne osobe.

Čin je voljan (i, utoliko, upisiv u grijeh) *in causa* kada se ne bira za sebe osobno, ali se često (*in multis*) nastavlja neizravno željenim

ponašanjem. Na primjer, tko se ne suzdržava primjereno od gledanja opscenih slika, odgovoran je (jer to je želio *in causa*) neumjerenosti svojeg maštanja; tko se bori živjeti u nazočnosti Božjoj želi *in causa* djela ljubavi koja ostvaruje, a da to prividno nema nakanu učiniti.

Odgovornost

«Sloboda čini čovjeka *odgovornim* za vlastite čine u mjeri u kojoj su voljni» (*Katekizam*, 1734). Korištenje volje, uvijek snosi odgovornost pred Bogom: kod svakog slobodnog čina, na neki način, prihvaćamo ili odbijamo volju Božju.

«Napredovanje u krijeposti, poznavanje dobra i askeza povećavaju gospodstvo volje nad vlastitim činima» (*Katekizam*, 1734).

«*Ubrojivost* i odgovornost za neki čin mogu se umanjiti ili poništiti neznanjem, nepažnjom, nasiljem, strahom, navikama, neumjerenim

strastima i drugim psihičkim ili društvenim čimbenicima» (*Katekizam*, 1735).

Zasluga

«Izraz "zasluga" općenito označuje *dužnu naplatu* što ga zajednica ili društvo daje nekom svom članu za djelo, prosuđeno kao dobro ili zlo, koje prema tome zaslužuje nagradu ili kaznu. Zasluga ulazi u red kreposti pravednosti, po načelu jednakosti koje joj je pravilo» (*Katekizam*, 2006)¹⁴.

Čovjek, sam po sebi, nema za svoja dobra djela zasluga pred Bogom (usp. *Katekizam*, 2007). Ipak, «naše posinaštvo nas po milosti čini sudionicima božanske naravi, ono nam može, po nezasluženoj pravednosti Božjoj, pružiti i *pravu zaslugu*. To je pravo tek posljedica milosti, puno pravo na temelju ljubavi koja nas čini "subaštinicima" Kristovim i dostojnima da steknemo

obećanu baštinu vječnoga života» (*Katekizam*, 2009)¹⁵.

«Čovjekova zasluga pred Bogom u kršćanskom životu počiva na tome što je *Bog slobodno odlučio čovjeka pridružiti djelu svoje milosti*» (*Katekizam*, 2008)¹⁶.

Francisco Díaz

Temeljna bibliografija

Katekizam Katoličke Crkve,
1749-1761.

Ivan Pavao II, Enc. *Veritatis splendor*,
6-VIII-1993, 71-83.

Preporučena literatura

Sv. Josemaría, Homilija *Kršćansko poštivanje osobe injegove slobode u Susret s Kristom*, 67-72.

---

1 IVAN PAVAO II, Enc. *Veritatis splendor*, 6-VIII-1993, 72. «Početno pitanje razgovora mladića s Isusom: "Učitelju, što dobro moram činiti da postignem život vječni?" (Mt 19, 16) ukazuje neposredno na bitnu vezu između moralne vrijednosti čina i krajnjeg cilja čovjeka (...). Isusov odgovor koji upućuje na deset zapovijedi božjih također pokazuje da je put do cilja označen poštivanjem božjih zakona, koji štite ljudsko dobro. Jedino s dobrom usklađeni čin može biti put koji vodi životu» (*ibidem*)

2 IVAN PAVAO II, *Veritatis Splendor*, 78. Usp. *Katekizam*, 1751. Da bismo znali kakav je moralni objekt nekog čina, «potrebno je staviti se u perspektivu osobe koja djeluje. U stvari, objekt željenog čina je slobodno izabrano vladanje. I ako je skladan sa razumskim redom, uzrokom je dobrote volje (...). Tako dakle, ne može se uzeti kao objekt

određenog moralnog čina, proces ili događaj fizičkog reda samo, ako se vrjednjuje dok proizvodi određeno stanje u vanjskom svijetu» (*ibidem*). Ne smije se pobrkati "fizički objekt" s "moralnim objektom" radnje (ista fizička radnja može biti objekt raznih moralnih čina; na pr. rezati kirurškim skalpelom, može biti kirurška operacija, ili može biti ubojstvo).

3 «Moralnost ljudskoga čina ovisi nadasve i bitno od razumski izabranog objekta po promišljenoj volji»(IVAN PAVAO II, Enc. *Veritatis splendor*, 78).

4 Usp. *Ibidem*, 78 i 79.

5 *Ibidem*, 80; usp. *Katekizam*, 1756. Drugi Vatikanski Koncil bilježi više primjera: *usmjereni prema*

6 *Ove teorije ne tvrde da «se može počinuti zlo da bi se zadobilo dobro», nego da se ne može reći da postoje*

vladanja koja su uvijek zla, jer u svakom slučaju ovisi o "razmjeru" među dobrim izlim ponašanjima, ili o "posljedicama" (usp. IVAN PAVAO II, Enc. Veritatis splendor, 75).

7 Moralni objekt se odnosi na *ono što želi volja s konkretnim činom* (na primjer: ubiti nekoga, dati milostinju), dok se nakana odnosi na *zašto želi* (na primjer: da stekne nasljedstvo, da ostavi dobar dojam pred drugima ili da pomogne siromahu).

8 IVAN PAVAO II, *Enc. Veritatis splendor*, 78.

9 Na primjer, usluga koju je čini nekome ima za cilj pomoći bližnjemu, ali može biti istovremeno inspirirana ljubavlju prema Bogu kao krajnjoj svrsi svih naših djela, ili se može učiniti iz osobog interesa ili zadovoljiti taštinu (usp. *Katekizam*, 1752).

10 «Često se događa da čovjek radi s dobrom nakanom ali bez duhovnog probitka jer mu nedostaje volja. Na primjer, netko krade da bi pomogao siromasima: u ovom slučaju, kolikogod je nakana dobra, nedostaje pravičnost volje, jer su djela zla. Zaključno, dobra nakana ne odobrava učiniti nijedno zlo djelo. "Jedni kažu: činimo zlo da bi došlo dobro. Ovi zaslužuju svoju osudu" (Rm 3, 8)» (SV.TOMA AKVINSKI, *In duo praecepta caritatis: Opuscula theologica*, II, n. 1168).

ljudskom životu, kao «ubojstva bilo kojeg roda, genocidi, abortus, eutanazija i dragovoljno samoubojstvo»; *usmjereni na integritet ljudske osobe*, kao «sakaćenja, tjelesna i duševna mučenja, uključno namjere psihološkog nasilja»; *napadaji na ljudsko dostojanstvo* kao «nehunani uvjeti života, proizvoljna utamničenja, protjerivanja, ropstvo,

prostitucija, trgovina bijelim robljem i mladeži; nedostojni uvjeti pod kojima su radnici tretirani samo kao sredstvo zarade, a ne kao slobodne i odgovorne osobe». «Sve te stvari i druge slične su toliko sramotne da, korumpirajući ljudsku civilizaciju, osramoćuju više one koji to prakticiraju, nego one koji trpe nepravdu i potpuno su oprečne dužnom čašćenju Stvoritelja» (II VATIKANSKI KONCIL, Konst. *Gaudium et spes*, 27).

11Naime, da bi slobodan čin bio usmjeren prema istinskom krajnjem cilju, porebno je:

a) da bude u samom sebi usmjerljiv prema cilju: objektivna dobrota, ili *objekt* moralnoga čina.

b) da bude usmjerljiv prema cilju u *okolnostima* mjesta, vremena, itd., u kojima se ostvaruje.

c) da ga volja subjekta stvarno upravi istinskom krajnjem cilju: subjektivna dobrota, ili *nakana*.

12«Na primjer, prometna nesreća izazvana nepoznavanjem prometnih propisa» (*Katekizam*, 1736).

Za nepoznavanje —razumije se voljno, kažnjivo— elementarnih normi prometnih propisa, može se reći da se neizravno žele posljedice tog neznanja.

13Na primjer, tko uzima tabletu za liječenje prehlade, u znanju da će to izazvati pospanost, ono što izravno želi je liječiti prehladu, a neizravna je pospanost. Pravo govoreći, neizravni učinci nekog djelovanja nisu "poželjni", nego da se toleriraju ili dopuštaju ako su neizbježno ujedinjeni za ono što se mora učiniti.

¹⁴*Grijev* je, prema tome, odgovornost koju pred Bogom suzujemo za grijeh, čineći se tako vrijedni kazne.

¹⁵Usp.TRENTINSKI KONCIL: DS 1546.

Kada kršćanin radi dobro, «očinska djelatnost Božja pretječe svojim nadahnućem, i na to se čovjekovo slobodno djelovanje nadovezuje suradnjom, tako te zasluge za dobra djela treba pripisati najprije Božjoj milosti, a onda vjernik

.....

pdf | document generated
automatically from [https://opusdei.org/
hr-hr/article/tema-27-moralnost-
ljudskih-cina/](https://opusdei.org/hr-hr/article/tema-27-moralnost-ljudskih-cina/) (1.04.2026.)